

Ote: Maakuntahallitus 19.08.2024 § 115 Lausunto valtion aluehallintouudistusta koskevasta lainsäädännöstä

Pykälä 115 Lausunto valtion aluehallintouudistusta koskevasta lainsäädännöstä 1

Lausunto valtion aluehallintouudistusta koskevasta lainsäädännöstä

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Pirkanmaan liitolta lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi. Lausunto pyydetään antamaan lausuntopalvelu.fi:ssa 1.9.2024 mennessä.

Uudistuksen taustalla on hallitusohjelman kirjaukset valtion aluehallinnosta ja sen uudistamisesta. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Lupa- ja valvontavirastosta, laki elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta ja laki Ahvenanmaan valtionvirastosta. Lakiehdotukset sisältävät säännökset virastojen organisaatiosta, johtamisesta, tulosoajauksesta ja hallinnon järjestämisestä.

Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluisivat aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtävät sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle kuuluvia tehtäviä.

Elinvoimakeskusten tehtäviin kuuluisivat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille kuuluvat tehtävät siltä osin kuin niitä ei siirretä Lupa- ja valvontavirastolle. Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen maakuntia esitetään saman elinvoimakeskuksen alueeseen. Päätoimipiste olisi Tampereella ja toinen toimipiste Hämeenlinnassa.

Uudistuksen yhteydessä aluehallintovirastojen kilpailu- ja kuluttajahallinnon tehtävät siirrettäisiin Kilpailu- ja kuluttajavirastoon, eläinten terveyttä ja hyvinvointia ja elintarvikkeita koskevat tehtävät Ruokavirastoon sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten julkisen henkilöliikenteen tehtävät Liikenne- ja viestintävirastoon.

Lainsäädäntökokonaisuus on lausuntopalvelussa osoitteessa

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=537dcf40-f979-4536-9749-7d92d46a7031>

Päätösesitys.

Maakuntajohtaja Ahonen:

Pirkanmaan maakuntahallitus päättää antaa seuraavan lausunnon hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi ja oikeuttaa Pirkanmaan liiton toimiston tekemään tarvittavat muotoilut lausuntopalveluun vastattavaksi:

Uudistuksen myötä tarjoutuu mahdollisuus tehostaa valtion aluehallinnon toimintaa. Tämän tulee olla uudistuksen keskeinen tavoite. Ympäröivä maailma on kiihtyvässä muutoksessa ja osin arvaamattomassa tilassa. Kustannustehokkuuden ohella vaatimuksia kohdistuu myös toiminnan todelliseen vaikuttavuuteen.

Uudistuksen tarjoama muutoksen mahdollisuus tulee hyödyntää täysimääräisesti. Kunnianhimon taso tulee asettaa korkealle, vaikka se tarkoittaisi joissakin kohdin vaiheittaista askellusta. Vähäiset poikkeamat hallitusohjelman kirjauksiin tulee mahdollistaa, jos ne avaavat tien uudistuksen kannalta parhaisiin ratkaisuihin.

A Tehtävien uudelleenorganisointi

Lupa- ja valvontavirasto ja sen tehtävät

Valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston perustaminen on sinänsä kannatettavaa. Sen myötä on mahdollista vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta sekä sujuvoittaa lupaprosesseja.

Ympäristöhallinnon oman viraston puuttuminen aiheuttaa uudistukseen epäsymmetriaa. Ympäristöministeriön vastuualue korostuu Lupa- ja valvontaviraston tehtävissä. Hallinnonalan kehittämis- ja edistämistehtävien tulee sijoittua elinvoimakeskuksiin.

Esityksen mukaan Lupa- ja valvontavirastolle siirtyvät alueiden käytön valvonta ja ohjaus. Nykyisin valtion aluehallinnolla ei ole ollut alueiden käytön ohjaustehtävää, ainoastaan edistäminen. Ohjaustehtävän palauttaminen lainsäädäntöön on merkittävä muutos, jolle ei aineistossa esitetä perusteita. Näin merkittävästä kuntien itsemääräämisoikeuteen vaikuttavasta kysymyksestä ei pitäisi säätää osana tätä prosessia, vaan se tulee selvittää ja arvioida osana alueidenkäyttölain kokonaisuutta.

Alueellisen varautumisen suunnittelun ja yhteensovittamisen tulee lupa- ja valvontaviraston asemesta sijoittua hyvinvointialueille. Aidosti alueellisen olemuksensa vuoksi hyvinvointialueet

pystyvät parhaiten koordinoimaan välttämätöntä ylikunnallista yhteistyötä. Samalla niillä on kyky hahmottaa järjestelmätason varautumisen tarpeita suuremmassa mittakaavassa ja kytkeytyä kansalliseen tasoon. Alueellisen varautumisen on katettava suomalaisen kokonaisturvallisuusmallin mukaisesti kaikki elintärkeät toiminnot, ja otettava huomioon kansallisen riskiarvion mukaiset uhkamallit.

Pelastustoimen ja soten toimialat muodostavat hyvän pohjan kokonaisvaltaisen varautumisen tehtävän sijoittamiselle sekä toimialojen luonteen että organisaatioiden operatiivisen voiman ja osaamisen vuoksi. Viranomaisyhteydet ja järjestelmät ovat jo nyt osa hyvinvointialueiden arkea ja niiden toimialat kattavat suuren osan yhteiskunnan kriittisimmistä toiminnoista. Alueellisen varautumisen vastuuttamista hyvinvointialueille on mahdollista kokeilla alueellisella pilotilla, mihin Pirkanmaa voisi olla oivallinen kohdealue.

Elinvoimakeskukset ja niiden tehtävät

Esityksen lähtökohtana on, että valtion ja kuntien väliseen tehtäväjakoon ei tule muutoksia. Periaate on hyvä, mutta esityksessä on kohtia, jotka voivat hämärtää aluekehittämistä vastuun rajapintaa sekä kuntien ja maakuntien roolia elinvoiman ja aluekehittämisen teemoissa.

Elinvoimakeskukset toimisivat valtion aluehallintoviranomaisina valtion, kuntien, työllisyysalueiden ja hyvinvointialueiden vastuulle yhteisesti kuuluvassa aluehallinnon viranomaiskokonaisuudessa. Nykyisessä aluekehityslainsäädännössä on kirjattu maakunnan liitot aluekehitysviranomaisiksi. Tätä tehtäväjakoa ja vastuunjakoa tulee selkeyttää ja varsinaisen aluekehittämistäsviranomaisen rooli tulee säilyttää maakuntien liitoilla.

Nykyisen aluekehityslain mukaan maakuntien liittojen tehtävänä on seurata ja ennakoida aluekehitystä sekä toimintaympäristön ja osaamistarpeiden muutoksia. Tässä kohtaa on selvä ristiriita elinvoimakeskusten tehtävälisan ensimmäiseen kohtaan, johon perusteluiden mukaan sisältyisi oman alueen työvoiman ja osaamistarpeiden ennakointi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Tässä yhteydessä on linjattava, että maakuntien liitoilla varsinaisena aluekehitysviranomaisena on koordinaatiovastuu maakunnan tilan seurannasta ja ennakoinnista.

Elinvoimakeskusten tehtäväksi on määritelty Euroopan Unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanotehtävät. Esityksen mukaan jatkossa näitä tehtäviä voidaan edelleen vahvistaa, mutta esitys ei ota kantaa, miten. Maakunnan liitoilla tulee aluekehitysviranomaisina olla jatkossakin vähintään nykyinen rooli alue- ja rakennepolitiikan toteuttajina ja rahoitusta välittävänä viranomaisena. Pirkanmaan liitolla on valmius toimia nykyistä laajemmin aluekehitysrahoituksen välittäjänä.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle suunniteltujen uudistusten yhteydessä on edelleen varmistettava alueellisen ja paikallisen erityisosaamisen ja yhteistyön täysimääräinen hyödyntäminen. Liikennejärjestelmää tulee jatkossakin kehittää kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen maakunnat on esitetty samaan Pirkanmaan elinvoimakeskukseen siten, että päätoimipaikka on Tampereella ja toimipaikka Hämeenlinnassa. Pirkanmaan liitolla ei ole tähän huomautettavaa.

B Hallituksen esitystä koskevat muut mahdolliset huomiot

C Hallituksen esitysluonnoksen sisältämät muut lakiehdotukset, joilla toteutetaan uudistuksen edellyttämät tehtäväsiirrot lupa- ja valvontavirastolle, elinvoimakeskuksille, kehittämis- ja hallintokeskukselle sekä muille virastoille

Muut lakiehdotukset ovat pääosin teknisiä muutoksia. Pirkanmaan liitolla ei ole niistä lausuttavaa.

D Tiivistelmä lausunnon päähuomioista

Pirkanmaan liiton mielestä valtion aluehallinnon uudistus on tarpeellinen ja sinänsä kannatettava. Uudistuksen tarjoama muutoksen mahdollisuus tulee hyödyntää täysimääräisesti ja kunnianhimon taso asettaa korkealle. Vähäiset poikkeamat hallitusohjelman kirjauksiin tulee mahdollistaa, jos ne avaavat tien uudistuksen kannalta parhaisiin ratkaisuihin.

- esityksen lähtökohtana on, että valtion ja kuntien väliseen tehtäväjako ei tule muutoksia. Periaate on hyvä, mutta esityksessä on kohtia, jotka voivat hämärtää aluekehittämismvastuun rajapintaa sekä kuntien ja maakuntien roolia elinvoiman ja aluekehittämisen teemoissa.
- alueiden käytön valvontaa ja ohjausta ei tule sisällyttää Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin tässä uudistuksessa, vaan se tulee selvittää ja arvioida osana alueidenkäyttölain kokonaisuutta.
- alueellisen varautumisen suunnittelun ja yhteensovittamisen tulee Lupa- ja valvontaviraston asemesta sijoittua hyvinvointialueille.
- maakunnan liiton tulee jatkossakin olla selkeästi aluekehitysviranomainen alueellaan

-
- maakunnan liitoilla tulee jatkossa olla entistä vahvempi rooli EU:n alue- ja rakennepoliitiikan toimeenpanossa
  - Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen maakunnat toimivat yhteisessä Pirkanmaan elinvoimakuksessa, jonka päätoimipiste on Tampereella

Päätös.

Maakuntahallitus päätti esityksen mukaisesti.

Lisätietoja:

Maakuntajohtaja Anna-Mari Ahonen p. 050 572 0945, anna-mari.ahonen@pirkanmaa.fi

Aluekehitysjohtaja Matti Lipsanen p. 050 506 0697, matti.lipsanen@pirkanmaa.fi

SÄHKÖISESTI ALLEKIRJOITETTU

hallintosihteeri Kuutilo Susanna 23.08.2024

Otteen oikeaksi todistaa
virallisesti Tampereella 23.08.2024

Pöytäkirjanpitäjä